

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

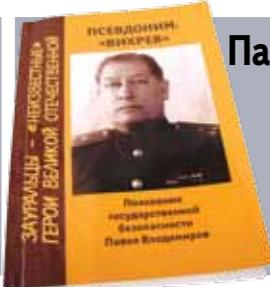
● NO.46 (3406) ●

● ЧАЦВЕР, 4 СНЕЖНЯ, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Новыя галінкі на дрэве сяброўства
Для эстонска-беларускага праекта “Школы-пабрацімы” наступны год — юбілейны **Стар. 2**

Партызанская песня ў Кургане
У Заураллі ўшанавалі памяць пра Паўла Уладзімірава — кіраўніка спецгрупы, які змагався з фашыстамі ў тыле ворага на тэрыторыі Міншчыны **Стар. 3**

Таленавітыя працаўнікі
Лаўрэаты спецыяльнага фонду Прэзідэнта па падтрымцы таленавітай моладзі паказалі сваё майстэрства ў філармоніі **Стар. 4**

АСОБА

Актрыса з Купалаўскага

У гонар Стэфаніі Станюты назавуць адну з вуліц роднага ёй горада

Іна Ганчаровіч

Гэтай таленавітай жанчыне было адпушчана лёсам шмат сцэнічнага часу, яна пра жыла бурнае, насычанае рознымі падзеямі жыццё. А вось здымацца ў кіно Стэфаніі Міхайлаўне давялося толькі пасля пяцідзесяці, ды і то ў ролях другога плану. Тым не менш менавіта “на Станюту” хадзілі многія гледачы ў Беларускі дзяржаўны акадэмічны драмтэатр імя Янкі Купалы, дзе яна доўгі час працавала.

Нядаўна стала вядома: у гонар народнай артысткі СССР Стэфаніі Станюты назавуць адну з вуліц Мінска, што праектуецца ў паўночнай частцы сталіцы. Нагадаем, што 30 красавіка 2015 года — 110 гадоў з часу яе нараджэння. Да гэтай даты і прымеркавана падзея. На кінастудыі “Беларусьфільм” плануецца зняць дакументальны фільм. Напэўна, ён будзе не толькі пра доўгі і няпросты творчы шлях легендарнай беларускай актрысы, але і пра яе асабістае жыццё.

У яе было звычайнае для таго — паслярэвалюцыйнага — часу дзяцінства. Бацька, Міхаіл Пятровіч Станюта, хоць і быў досыць вядо-

мым беларускім мастаком, але жыла сям’я небагата. Пэўна, таму, што для бацькі мастацтва было важней за побытавыя праблемы. Дарэчы, “Партрэт дачкі”, створаны ім у 1923 годзе, дае ўяўленне пра тое, якой была артыстка ў юнацтве. Палатно зберагае ззяючую маладосць абаяльнай 18-гадовай дзяўчыны. Міжволі падумаеш: Божа, што з намі ўсімі робіць час! Я ж, напрыклад, Стэфанію заўсёды ўспрымала, бачыўшы яе ў тэатральных пастаноўках ды ў кіно, як увасабленне ўсіх беларускіх бабуль. Дарэчы, маці артысткі, Хрысціна Іванаўна, была з сялян. Да замужжа прыслужвала ў багатых дамах, а як выйшла замуж, стала хатняй гаспадыняй. Свякроў яе ніяк не магла пагадзіцца, што сын ажаніўся з просталюдзінкаю. Таму імя Стэфанія будучая зорка атрымала ў гонар бабулі: каб яе задобрыць. З тым іменем і ўвайшла ў гісторыю культуры Беларусі. А сярод сваіх яе называлі па-рознаму: бацькі — Стэфанія, у тэатры — Лея; пэўна, ад вытанчанага кветкі

Стэфанія Станюта

лілеі. Постаць, пастава ў яе сапраўды былі чужоўнямі. Памятаю, у 1982-м на Ленінскім праспекце абагнала мяне высокая стройная жанчына ў модным убранні. Міжволі пайшла за ёй, паскорыўшы крок. І вельмі здзівілася, разгледзеўшы спадарыню Стэфанію, якой было ўжо пад 80...

Сябры клуба “Прырода і фантазія”, куды артыстка прыйшла ў 70-я, звалі яе Стэфкай. “Дзе б ні была Стэфанія Міхайлаўна, заўсёды збірала жалуды, ягады рабіны, шыпшыны, насенне экзатычнай садавіны. Потым давала да іх фасоль, кукурузу — і майстравала з усёго таго ўпрыгожанні, якія насіла сама і з задавальненнем дарыла сябрам”, — успамінала тэлеведучая Элеанора Язерская, якой таксама ўжо няма з намі. Яна, адна з экстравагантных жанчын беларуска-

га тэатральнага бамонду, добра ведала Стэфанію.

Але галоўным захапленнем Стэфаніі быў, безумоўна, тэатр. Будучай актрысе споўнілася ўсяго 14 гадоў, калі яна прыйшла ў Таварыства беларускай драмы і камедыі, якім кіраваў Фларыян Ждановіч, і пачала працаваць там статысткай, затым — харысткай і танцоркай. Потым, дадаўшы сабе некалькі гадоў, паехала вучыцца тэатральнаму майстэрству ў Маскву: у Беларускаю драматычную студыю пры МХАТ. Там разам са студыйцамі грала ў спектаклях, якія вельмі падабаліся маскоўскай публіцы. Пасля быў Віцебск: артыстка прыехала туды з калегамі ў тэатры (1926 год) Другі беларускі драмтэатр (цяпер Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа).

→ **Стар. 3**

ВЕСТКІ

Нашчадкам у спадчыну

Перавыданая кнігі Францыска Скарыны становяцца даступнымі для шырокага кола чытачоў

Прэзентацыя і ўрачыстая цырымонія перадачы факсімільнага выдання “Кніжная спадчына Францыска Скарыны” прайшла ў Зале калегіі Полацкага дзяржуніверсітэта. Па словах намесніка дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Алеся Сушы, серыя прэзентацый у рэгіёнах краіны не выпадкова пачалася ў Полацку: гэты горад, як вядома, даў свету Францыска Скарыну, знакамітага асветніка і беларускага першадрукара. На імпрэзе ўзнаўлення шэдэўры сусветнага значэння перададзены ў зборы Полацкага дзяржуніверсітэта і бібліятэк усіх раёнаў Віцебшчыны.

Падобнае ж мерапрыемства нядаўна праходзіла і ў Гомельскай абласной універсальнай бібліятэцы імя У.І. Леніна.

Факсімільнае перавыданне поўнага збору кніг Францыска Скарыны — агульнанацыянальны праект. Сёлета Нацыянальная бібліятэка і Банк БелВЭБ рэалізавалі важную яго частку: першыя пяць тамоў пабачылі свет. Узнаўленне скарбаў айчыннай кніжнай культуры прымеркавана да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Упершыню збіраюцца разам усе кнігі, надрукаваныя Скарынам у Празе (1517—1519) і Вільні (1522—1525). Выкарыстоўваюцца электронныя копіі найлепшых захаваных кніг, што зберагаюцца ў бібліятэках і музеях Беларусі, Расіі, Украіны, Германіі ды іншых краін. Выданне ўзнаўляе кнігі з максімальнай паўнатаю, яны суправаджаюцца каментарыямі навукоўцаў. Упершыню зроблены пераклады прадмоў і пасляслоўяў Скарыны на сучасныя беларускую, рускую і англійскую мовы.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Гадзіннік Розы Мантана

Сярод гасцей на другім Фэсце мастацтваў беларусаў свету былі і суайчыннікі з Італіі з сяброўкай-італьянкай

Мікалай Бойка

“Усе мы, уключаючы італьянку Розу Мантана, уражаны дабрывай і цёплым прыёмам усюды, дзе пабывалі”, — казала мне Тацыяна Пумпулева, кіраўнік асацыяцыі BELLARUS з Неапаля. Ураджанка вёскі Журавічы,

што ў Рагачоўскім раёне Гомельшчыны, дадала: Мінск вельмі ўразіў гасцей прыгажосцю і чысцінёй. Не без гордасці згадала, што ў Журавічах нарадзіўся і Фрыдрых Нязнанскі: юрыст, публіцыст, пісьменнік. Гэтае імя вядомае дзякуючы дэтэктывам

“Марш Турэцкага”, “Агенцтва “Глорыя” ды іншым. “Мы адчулі пачуццё гонару за родную краіну, — прадоўжыла Тацыяна, — І наша італьянка Роза была вельмі натхнёная паездкай. Ёй спадабалася абсалютна ўсё! Сваёй тэлефанавалі ці не кожную гадзіну,

перажывалі: як яна тут? А Роза перажывала, не могучы іх пераканаць, што тут усё выдатна!”

Потым з Італіі землякі мне паведалі: дома іх сяброўка Роза дала “поўную справаздачу” перад роднымі, блізкімі і сябрамі, з фота і відэапраглядамі, дзе была і

Ураджанкі Беларусі на фэсце “Славянскі базар у Неапалі”
што бачыла. І яны, кажуць, былі ў здзіўленні, што Беларусь такая чужоўная краіна. Сувеніры і падарункі Роза расставіла па ўсім доме: экзотыка! А гадзіннік-падарунак ад Міністэрства культуры Беларусі павесіла на сцяну і... устанавіла паводле беларускага часу. → **Стар. 2**

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Гадзіннік Розы Мантана

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Беларускі Неапаля 19 кастрычніка ўдзельнічалі ў VI Фэстывалі славянскай культуры, які праходзіў у канцэртнай зале марскога порта. Традыцыйнае свята песні і танца мае назву “Славянскі базар у Неапалі”, яно сабрала больш за тысячу глядачоў, сярод якіх — і нашы суродзічы. Была там выстава-продаж карцін, вырабаў майстроў народнай творчасці. Ладзіўся вялікі гала-канцэрт з удзелам рускіх, беларускіх і ўкраінскіх артыстаў, якія жывуць у Італіі, а італьянскія танцоры з Мілана, Рыма ды іншых гарадоў выконвалі славянскія танцы.

Праз тыдзень беларусы Неапаля ўдзельнічалі ў XVI цырымоніі ўручэння літаратурна-паэтычнай прэміі “Два воблакі ў нябёсах”. Яна заснавана ў гонар Гіда Джусціньяна, паэта, багаслова, юрыста і манаха-францысканца. Цырымонія праходзіла ў зале Сіта V манастыра Сан-Ларэнца Маджорэ ў Неапалі. У пракце ўдзельнічаюць мастакі, філосафы, музыканты і паэты з розных куткоў Італіі: дасягаюць свае вершы, каб пазмагацца за галоўны прыз конкурсу. Сёле-

та ва ўрачыстасці ўдзельнічалі хор асацыяцыі BELLARUS і неаполітанскі музычны гурт Rarecanova. “Мы з задавальненнем удзельнічаем у падобных імпрэзах”, — удакладніла Таццяна. А нядаўна, 5 лістапада, праходзіў форум Open Day Беларусі. Праходзіў ён, па словах суб’есдніцы, “у адной вельмі важнай італьянскай асацыяцыі, звязанай і з ЕС, і з Кампаніяй — адміністрацыйным рэгіёнам Італіі”. На форуме суайчыннікі прадстаўлялі Беларусь праз культуру, традыцыі, абрады і нацыянальную кухню. І Роза Мантана падахвоцілася паўдзельнічаць: вывучыла песню на беларускай мове, а Таццяна Пумпулева “падшліфавала” яе вымаўленне. Дарэчы, у Неапалі з 5 лістапада працуюць бясплатныя курсы для тых, хто жадае навучыцца чытаць у арыгінале творы Якуба Коласа. Цікава, што паралельна робяцца і незвычайныя ілюстрацыі да іх... з гліны. Пры “пасрэдніцтве” старажытнага беларускага рамяства, лічыць Таццяна Іванаўна, лягчэй засвойваецца і сама мова.

Хоць спраў у беларусаў Неапаля шмат, ды ўсё ж папрасіў я Таццяну пашукаць звесткі пра майго зем-

Беларускі Неапаля на Фэсце мастацтваў беларусаў свету ў Мінску

ляка з вёскі Лелікава Кобрынскага раёна Брэсцкай вобласці. Шчыра ўдзячны, што яна згадзілася дапамагчы. Я ведаў: у складзе 2-га Польскага корпуса Антон Крыцкі ваяваў супраць фашыстаў у Італіі ды загінуў незадоўга да Перамогі: 17 красавіка 1945 года. Падключыўся да пошукаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Італьянскай Рэспубліцы Яўген Шастакоў. Ён паведаміў: магіла Антона Паўлавіча знаходзіцца на польскіх вайсковых могілках пад

Балоннай, у Сан Лацара дзі Савена. Паклон вам за добрую справу, дарагія сябры-суайчыннікі! Магчыма, падумалася мне, там пахаваны і іншыя нашы суайчыннікі, лёс якіх па гэты час на Бацькаўшчыне застаецца невядомым... Гэтая інфармацыя дае магчымасць да 70-х угодкаў Вялікай Перамогі аднавіць гістарычную справядлівасць. Мяркую, і ў вёсцы Лелікава, на помніку воінам, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай, з’явіцца прозвішча Антона Крыцкага.

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Новыя галінкі на дрэве сяброўства

Для эстонска-беларускага праекта “Школы-пабрацімы” наступны год будзе дзясятым, юбілейным

Выкладчыкі, гімназісты з Табасалу (гэта паселішча — заходні прыгарад Таліна, кіламетраў за 10 ад яго, цэнтр воласці Харку), прадстаўнікі ўлады воласці зноў пабывалі ў Мінску. Помніцца, як мы толькі пачыналі падобныя кантакты, бацькі асцерагаліся адпраўляць дзяцей-гімназістаў у Беларусь. На жаль, не ўсе ў Эстоніі ведаюць, як тут жывецца. Лёд недаверу паціху растае. Сёлета, калі збіралі дэлегацыю, нават конкурс быў: каму ехаць. Выбіралі лепшых — актывістаў у грамадскім жыцці, моцных у вучобе гімназістаў, пераможцаў конкурсаў і прадметных алімпіяд.

Сябры з Мінска, з 48-й школы — а менавіта з ёй Табасалуская гімназія амаль 10 гадоў сябруе — падрыхтавалі нам, як заўжды, цікавую праграму. Былі мы, напрыклад, на экскурсіі ў Мірскім замку, нас прымалі ў беларускім Парламенце, бачылі яшчэ шмат чаго цікавага. Важным у праграме эстонскага візіту па праекце “Школы-пабрацімы” стаў, як і планавалася, апошні дзень. З дзясці рання пачалася сустрэча, якую мы даўно рыхтавалі, называючы яе паўжартам: сустрэча з важнымі людзьмі. На яе прыбыў, у прыватнасці, пасол Эстоніі ў Мінску Майт Марцінсан. Ён толькі трэці месяц на гэтай пасадзе, для яго наш праект быў адкрыццём. Пасол вельмі ўважліва слухаў выступленні і потым падзякаваў нам (мне — ад Эстоніі, хоць я беларуска па родавых каранях, і Вользе Пятроўне Канановіч — ад Беларусі: яна настаўніца ў 48-й школе) за вельмі важную і плённую

Дэлегацыя з Эстоніі пад час экскурсіі па Мінску

працу. Пасол пажадаў, каб у нас былі сілы для далейшага кіраўніцтва праектам.

Яшчэ быў на сустрэчы Міхаіл Савановіч, дэпутат Палаты прадстаўнікоў. Дарэчы, гэта дзякуючы яму два гады запар мы можам наведваць Нацыянальны сход — так было і на гэты раз. З цікавасцю аднесліся да нашых ідэй на перспектыву кіраўнік адміністрацыі Цэнтральнага раёна Мінска Алег Паскробка, начальнік упраўлення адукацыі, спорту і турызму Валянцін Канаплёў, намеснік гендырэктара Футбольнага клуба «Дынама-Мінск» Дзюльня Комар — і яны былі на сустрэчы. Нашы праекты ведае, падтрымліваў яшчэ адзін удзельнік сустрэчы: Вадзім Лазерка, раней Часовы павераны Беларусі ў Эстоніі. Вадзім Іванавіч

дапамагае рухаць справы не толькі з праекта “Школы-пабрацімы”, але і падтрымлівае дзейнасць арганізацыі EVA-Studiorum, якая ўваходзіць у Асацыяцыю беларускіх суполак Эстоніі.

Сустрэча была надзвычай плёнаю. Усе падтрымалі прапанову пасла Эстоніі: праект не павінен заканчвацца ў наступным годзе, які будзе для яго 10-м, юбілейным. Сяброўскія кантакты, лічыць Майт Марцінсан, павінны не толькі працягвацца, але і пашырацца. Было прапанавана, скажам, наладзіць абмен вучнямі на які-небудзь тэрмін — пра тое мы дамовімся, улічваючы магчымасці школ. Ідэя падтрымана з абодвух бакоў. Летам гімназісты з Эстоніі могуць адпачываць у лагерах Беларусі. Прадстаўніца суполкі EVA-Studiorum

Кэтлін Пук расказала, як працуюць так званыя інтэграцыйныя лагеры, якія мы арганізуем у Эстоніі. Яна прапанавала і вучням 48-й школы там пабываць.

Летась, калі мінская дэлегацыя прыязджала ў Эстонію, сустракаліся кіраўнік Футбольнага клуба Табасалу і дырэктарка 48-й школы Лола Карлаўна Пахомава. Эстонцы прапанавалі: давайце сябраваць футбольнымі клубамі. І вось на мінскай сустрэчы прапанова прынята. Цяпер акрамя адукацыйна-культурных праектаў будуць у нас і спартыўныя. Старшыня валаснога праўлення Харку з Эстоніі Ратсеп Каупа, які быў у складзе дэлегацыі, падтрымаў такі кірунак пашырэння супрацоўніцтва. З улікам гэтага мы будзем планы на наступны год, юбілейны і для праекта “Школы-пабрацімы”, і для EVA-Studiorum: нам у красавіку будзе 10 гадоў. Плануем правесці святочны фэст увесну ў Эстоніі. Тэрміны будзем удакладняць, але ўжо зразумела: свята будзе! І ўсе прысутныя атрымалі запрашэнне, пакуль неафіцыйнае, на гэты фэст.

Любое дрэўца, падростаючы, не можа адразу стаць вялікім, даць плады. Мы, арганізатары праекта “Школы-пабрацімы”, вельмі рады, што на дрэве эстонска-беларускага сяброўства з’явіліся новыя галінкі. Якія, спадзяемся, будуць надалей расці і развівацца.

Ніна Пээрна, член праўлення Цэнтра вучобы і развіцця EVA-Studiorum, Эстонія

Жанна Раманоўская, член праўлення суполкі “Уздым”, г. Даўгаўпілс

ЗЕМЛЯКІ

Лілея для спадарыні Анастасіі

Паэтка і мастачка, якая родам з Полаччыны, ушанавана ў Даўгаўпілсе “Прызам года”

На ўрачыстасці ў гонар Дня абвяшчэння незалежнасці Латвійскай Рэспублікі, што ладзілася ў Даўгаўпілскім тэатры, гараджан віншаваў старшыня гарадской думы, ён жа і мэр горада Яніс Лачплесіс. Там уручаліся і ўзнагароды “Прыз года”: іх па традыцыі атрымліваюць працоўныя калектывы, грамадскія арганізацыі, прадпрыемствы і ўстановы, заслужаныя людзі горада. У ліку ўшанаваных была і паэтка, мастачка Анастасія Аляксандраўна Сазанкова — даўні сябар нашай суполкі “Уздым”. Ганаровую граматы гарадской думы і сярэбраны знак “Прыз года” ў форме лілеі нашай суайчынніцы ўручыў мэр горада. Яе павіншавалі Генеральны консул Беларусі ў Даўгаўпілсе Віктар Гейсік, дырэктарка Цэнтра беларускай культуры Жанна Раманоўская, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Станіслаў Валодзька ды іншыя суайчыннікі. Дарэчы, гэта Цэнтр беларускай культуры і суполка “Уздым” прапанавалі ўшанаваць Анастасію Сазанкову за актыўную грамадскую дзейнасць і папулярнасць беларускай культуры. Вельмі рады, што нас пачулі.

Родам яна з Полаччыны, з вёскі Залессе. У 62-м закончыла медыцынскі факультэт у Мінску, працавала доктарам у Браславе, Навагрудку. Амаль 40 гадоў таму прыехала працаваць у Даўгаўпілс, дзе не хапала ўрачоў. Тут і лячыла людзей. Яе пацыенты жывуць у многіх краінах, памятаюць Анастасію Аляксандраўну, падтрымліваюць сувязь з добрым і таленавітым лекарам. Анастасія Сазанкова і цяпер бескарысліва дапамагае людзям, чытаючы лекцыі пра лячэбныя травы ў дзённым Цэнтры сацыяльнай рэабілітацыі і абслугоўвання. На пенсіі ж пачала лячыць яшчэ і душы людзей — сваімі паціўнымі вершамі ды карцінамі.

Анастасія Сазанкова ўваходзіць

Анастасія Сазанкова з узнагародай

у Аб’яднанне мастакоў Латгаліі, удзельнічае ў розных выставах. Яе карціны ўпрыгожваюць Цэнтр беларускай культуры ў Даўгаўпілсе. Мастачка шчодро дорыць свае працы і сябрам. Піша і вершы, выдала сем кніг, у тым ліку і паэму на беларускай мове “Рагнеда”. Паэтка актыўна ўдзельнічае ў сустрэчах з чытачамі, паэтычных вечарынах, яе кнігі разышліся далёка за межы Даўгаўпілса і Латвіі, а вершы даступныя і ў інтэрнэце. І нам гонар быць з ёю разам у Даўгаўпілскім беларускім культурна-асветніцкім таварыстве “Уздым”, стваральнай дзейнасць якога добра вядомая ў Латвіі, Беларусі, Літве.

АСОБА

Актрыса з Купалаўскага

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

У 1932-м Стэфанія Станюта пераехала ў Мінск. У Беларускім дзяржаўным тэатры (БДТ), цяпер гэта: Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы, артыстка і працавала да канца жыцця: яе не стала ў 2000-м. Усяго ў тэатры Стэфанія сыграла каля 200 роляў! І хоць з самага пачатку было зразумела, што актрыса яна тэмпераментная, эмацыйная, цудоўна валодае словам, жэстам, мімікай — ёй давалі пераважна другарадныя ролі. Кажуць: сціплая была, нікога не падседжала, не прабівалася з кулакамі. Але й пра тыя ролі артысты, гледачы памятаюць, імі захапляюцца па гэты час.

Знакамітай, аднак, яе зрабіла кіно. Падлічана, што 60 кінароляў у яе было, зноў жа другога плану, зноў жа вельмі цікавых. Першую ролю ў кіно Стэфанія Станюта сыграла ў 1958-м, калі на яе твары ўжо з'явілася павуціна маршчынак. Мне здавалася, яны нават упрыгожвалі яго. Памятаю яе дзіўныя добрыя вочы, у якіх святлілася нейкая дзіцячая радасць. Ну а па ролях, якія сыграла артыстка, можна пісаць дапаможнікі па акцёрскім майстэрстве. Нездарма ж яе прылічваюць да "зорнай кагорты вялікіх старых савецкага кіно". Дарэчы, кнігу пра маці яе сын

Аляксандр, пісьменнік і выкладчык, выдаў яшчэ ў 1994 годзе, а ў 2001-м пад назвай "Жыццё актрысы" выйшаў яе дапрацаваны варыянт. Да 105-годдзя актрысы пабачыў свет ягоны раман "Гарадскія сны". У адным з інтэрв'ю Ірына Міхайлава-Станюта, нявестка артысткі, звяртае ўвагу: у кнізе ёсць глава, прысвечаная мужу Стэфаніі Міхайлаўны, Аляксандру Кручынскаму. У гады вайны ён з сынам аказаўся ў акупацыі. А вось сама актрыса была ў эвакуацыі ў Томску: патрапіла туды пад час гастроляў тэатра. Дарэчы, а ці ўшанавана памяць пра тое ў сібірскаму горадзе? Н а ш ы

Меліціна Станюта Купалаўскага

Стэфанія Станюта з праўнучкай Меліцінай

тэатра паведамляецца сціпла: "Пад час Вялікай Айчыннай вайны тэатр знаходзіўся ў эвакуацыі". Ёсць яшчэ каштоўная інфармацыя, што ў 1944-м рэжысёр Леў Літвінаў паставіў славутую "Паўлінку" Янкі Купалы, і што яе прэм'ера адбылася менавіта ў Томску. Гэты знакавы спектакль, дарэчы, захоўваецца ў рэпертуары тэатра і сёння.

Магчыма, стваральнікі дакументальнага фільма пра Стэфанію Станюту змогуць выехаць для здымак і ў Томск. Спадзяюся, знойдзецца ў фільме месца, каб больш расказаць пра асабістае жыццё Стэфаніі Станюты, пра якое паклоннікі яе ведаюць няшмат. Яна ганарылася сынам Аляксандрам: гэта вядомы вучоны, доктар навук, літаратуразнаўца. На жаль, яго ўжо няма ў жывых. Унук артысткі Дзмітрый — журналіст. Аматары мастацкай гімнастыкі добра ведаюць і Меліціну Станюту — гэта праўнучка Стэфаніі Міхайлаўны. Спартсменка неаднаразова станавілася прызёркай чэмпіянатаў свету і Еўропы. "Чатыры залатыя медалі выйграла Меліціна Станюта на этапах Кубка

свету па мастацкай гімнастыцы ў Бухарэсце" — адзін з мінулагодніх загалоўкаў у СМІ, пагадзіцеся, вельмі яскравы. Між тым неяк у інтэрв'ю гімнастка расказала, што яшчэ і ў 70 гадоў народная артыстка СССР Стэфанія Станюта садзілася на шпагат. Спартсменка яшчэ 5 гадоў таму казалі: "Пэўна, не дарма і я пайшла ў мастацкую гімнастыку. Гэты занятак таксама патрабуе і пластычнасці, і акцёрскага майстэрства". Так што праўнучцы было з каго браць прыклад... Ды і цяпер у вядомай гімнасткі з матывацыяй на высокія спартыўныя дасягненні ўсё ў парадку. Вось фрагмент яе разваг у сацыяльных сетках: "Той, хто высмейвае вашы мары, часта проста не здольны ажыццявіць свае ўласныя. Хацелася б пабыць проста дзяўчынкай, не гімнасткай. Нічога не рабіць, гуляць, есці колькі захацацца, сядзець увесь дзень дома... Ды не, не хочацца... Гэта проста стомленасць, гэта часова... Мы ўсе як алоўкі. Кожны малое свой лёс. Хтосьці ломіцца, хтосьці тупіць, а хтосьці — вострыцца і рухаецца наперад..."

ТРАДЫЦЫ

"Крывічы" клічуць на Вячоркі

Рыгор Арэшка

Далучацца да беларускай культуры ў Іркуцку можна з песнямі, гульнямі ды танцамі

У гэтым сезоне ў другі раз Іркуцкая гарадская маладзёжная грамадская суполка "Моладзевы клуб "Крывічы" дала абвестку для сяброў і тых, хто мае інтарэс да народнай культуры: прыходзьце на "Беларускія Вячоркі". Сустрэча праходзіла ў актавай зале адміністрацыі Правабярэжнай акругі горада. Прычым: "уваход абсалютна бясплатны". Як вынікае з запрашэння, праект мае салідную падтрымку: вячоркі ладзяцца ў плыні "Школы міжнацыянальных зносін", арганізаванай культурнай установай "Горад".

Мяркуем, калі б і ў іншых рэгіёнах Расіі ведалі, як беларусы ўмеюць сябраваць, то на тым унікальным досведзе суполкам можна было б здабыць немалы аўтарытэт. А як вучацца сябраваць беларусы? Весела: сумесна спяваючы і танчучы. Вось і тэма вячорак у Іркуцку была: "Асаблівасці аўтэнтычнага беларускага спева і майстар-клас па бытавых беларускіх танцах". На вячорках можна не толькі слухаць беларускія аўтэнтычныя песні, але і самім паспрабаваць іх спяваць. Яшчэ можна было "навучыцца танцаваць мінімум 10 народных і сярэднявечных танцаў", ды і ўвогуле "класна і пазнавальна правесці час!". Праводзілі вячоркі самадзейныя артысты ансамбля аўтэнтычных спеваў "Крывічы", якім кіруе Воля Галанава.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Партизанская песня ў Кургане

У Заураллі ўшанавалі памяць пра Паўла Уладзімірава — кіраўніка спецгрупы, якая змагалася з фашыстамі ў тыле ворага на тэрыторыі Міншчыны

Іван Ждановіч

Усе падрабязнасці пра Вялікую Айчынную, напэўна, не будуць вядомыя ніколі. Бо вайна велізарная: мільёны людзей трапілі ў страшэнныя віхуры. Многія так і згінулі ў іх, і з часам сведак крывавага падзеі застаецца ўсё менш. Але ў архівах і сёння ляжаць малавядомыя дакументы, што зберагаліся пад грыфам сакрэтнасці. З іх ліку, можна сказаць, і звесткі, якія мы атрымалі ад суродзічаў з Кургана. Старшыня суполкі "Бацькаўшчына" Людміла Урванцава даслала на рэдакцыю два экзэмпляры нядаўна выдадзенай кнігі "Псевдоним: Вихрев. Полковник государственной безопасности Павел Владимиров". Кніга, якую склаў Юрый Радзівонаў, выйшла ў серыі "Зауральцы — невідомыя" героі Вялікай Айчыннай".

Сёлета ж у Кургане на вуліцы Леніна, 32, у доме, дзе жыў Павел Уладзіміраў, адкрылі мемарыяльную дошку — так увекавечылі яго

імя. У нашу рэдакцыю дасланы з Кургана тэкст журналісткі абласной газеты "Новый мир" Таццяны Макаевы. "Па словах Юрыя Радзівонава, кіраўніка музея "Памяць" курганскай гімназіі № 24, ідэя ўсталяваць мемарыяльную дошку з'явілася яшчэ напярэдні 65-годдзя вызвалення Беларусі, — чытаем у артыкуле. — Памятная дошка, паведаміў ён, выраблена па ініцыятыве кадэтаў класа імя Паўла Уладзімірава, на сродкі, сабраныя ветэранамі органаў дзяржбяспекі".

У пасляваенны час ніхто з курганцаў і не ведаў пра ваеннае мінулае кіраўніка мясцовага камітэта дзяржбяспекі. Аказалася, у студзені 44-га ён быў адкамандазаваны ў распараджэнне НКДБ Беларусі. Крыху пазней на паўднёвым захадзе Міншчыны Уладзіміраў выконваў спецазначэнне: у складзе спецгрупы 16 красавіка быў закінуты ў тыл ворага, узначальваў дыверсійна-разведвальную групу "Вихрь". Баявыя сябры звалі яго

"Батя", і іх на канец красавіка 44-га было каля 20. Яны ўзарвалі 24 фашысцкія эшалоны, разбурылі паўтары тысячы метраў чыгуначнага палатна, знішчылі 14 шашэйных мастоў, 10 аўтамашын і больш за 600 нямецкіх салдат і афіцэраў. І пазней, працуючы ў Мінску, Уладзіміраў з паплечнікамі набліжаў Перамогу.

Пра дзеянні Паўла Уладзімірава і яго баявых таварышаў амаль не было шырока вядома, аднак тэма падзеі леглі ў аснову некаторых літаратурных твораў. "Майор Вихрев" — так падпісаў чэкіст паведамленні ў Цэнтр. Даследчыкі яго біяграфіі мяркуюць: Павел Уладзіміраў стаў адным з прататыпаў зборнага вобраза героя рамана Юліяна Сямёнава "Майор Вихрь", паводле якога ў 1967-м быў зняты аднайменны фільм. Дарэчы, ёсць звесткі, што вядомы пісьменнік працаваў у архівах КДБ ў Мінску. Пасля вайны Павел Васільевіч служыў у органах дзяржбяспекі. У 1954-м ён быў прызначаны

начальнікам УКДБ па Курганскай вобласці, узначальваў камітэт да самай смерці ў 1963 годзе.

На ўрачыстым мітынгу з нагоды адкрыцця мемарыяльнай дошкі, як напісала абласная газета, прысутнічалі сваякі Паўла Уладзімірава, група ветэранаў службы дзяржбяспекі, прадстаўнікі Нацыянальнага культурнага цэнтра беларусаў Зауралля "Бацькаўшчына", вучні двух кадэцкіх класаў, адзін з якіх носіць імя палкоўніка Уладзімірава. Калега "майора Вихрева", палкоўнік у адстаўцы Леанід Валодзькін, які паспеў паслужыць пад кіраўніцтвам Паўла Васільевіча, успамінаў пра яго як чалавека валавога, прафесіянала, таленавітага кіраўніка. Вакальны гурт беларускай народнай песні "Журавчэчка" на ўрачыстасці выканаў адну з вядомых партызанскіх песень.

Кніга, выдадзеная ў Кургане

І выступленне нашых суродзічаў гарманічна ўпісалася ў ход мерапрыемства, прысвечанага памяці зауральца, які змагаўся з фашыстамі ў лясах Бацькаўшчыны.

Як паведаміла Людміла Урванцава, сумесна з Юрыем Радзівонавым над кнігай працаваў і Уладзімір Іванавіч Філімонаў, які ўваходзіць у суполку "Бацькаўшчына". Увогуле ж, дадала яна, "на ўсе мерапрыемствы, што праходзяць у Курганскай вобласці і звязаныя з беларусамі, з Беларуссю, абавязкова клічуць мяне, нашу суполку. Так вырашаюць зауральцы. І такая ўвага мне прыемая. А ў нас жа яшчэ шмат і розных уласных праектаў".

СВЯТА

Таленавітыя працаўнікі

Лаўрэаты спецыяльнага фонду Прэзідэнта па падтрымцы таленавітай моладзі паказалі сваё майстэрства ў філармоніі

Іван Іванаў

У дзяцінстве сын спрабаваў граць на “фано”. Заняткі даваліся з цяжкасцю. І аднойчы ён прынёс з музычнай школы з лёгкім гумарам напісаны верш: “Піяніна не іграе, а пілікае, / Покуль сэрцам не сагрэае яго. / Толькі там, дзе праца ўкладзена вялікая / Прамаўляе Божым голасам фано”. Па ўсім бачна, напісаў твор дарослы аўтар. Магчыма, каб заахоціць юных музыкаў да працы. Дзеці так не мысляць. Ды варта павагі сама спроба хоць нечым аблегчыць жыццё юным працаўнікам...

Каб дапамагчы тым, хто з дзяцінства ведае цану працы і майстэрству, самааддана служыць Мастацтву, у Беларусі створаны спецыяльны фонд Прэзідэнта па падтрымцы таленавітай моладзі. І нядаўна ў вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі ладзіўся канцэрт яго лаўрэатаў. На імя і згадаў, што “піяніна не іграе...”. Ужо амаль у фінале, калі

гучаў Канцэрт №1 сі-бемоль мінор для фартэпіяна з аркестрам Пятра Чайкоўскага. Бліскуча саліраваў Андрэй Шычко, які цяпер вучыцца ў Маскоўскай кансерваторыі. Дарэчы, усе маладыя таленты выступалі ў суправаджэнні Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі і Сімфанічнага аркестра Беларускай дзяржаўнай музыкі пад кіраўніцтвам маэстра Аляксандра Анісімава. Грала на цымбалах Аляксандра Дзенісеня — так хораша, быццам раскрывала таямніцы беларускай душы. Дуэт з оперы “Травіята” выконвалі Анастасія Храпавіцкая і Віктар Мендзелеў. Скрыпачка Кацярына Пукст грала складаны твор Яна Сібеліуса, вельмі вёртуозна. З вялікім артыстычным талентам выступіў Міхаіл Радунскі з віяланчэлю. Анастасія Уварова з арфай, наадварот, граючы светлую музыку, амаль не паказвала эмоцыі. Яшчэ выступалі флейтыстка Юлія Шчасновіч, спявачка Марта

Віяланчэліст Міхаіл Радунскі — удзельнік канцэрта ў Белдзяржфілармоніі

Данусевіч, а Раман Ждановіч няма-ла здзівіў усіх іграй на... марымбе — гэта такі ўдарны інструмент, накіталт вялікага ксілафона. Назваў усіх салістаў: ведайце іх імёны. Гэта надзея сучаснай класічнай музыкі і спеваў у Беларусі, лаўрэаты Спецфонда праслаўляюць Бацькаўшчыну на розных міжнародных конкурсах.

Канцэрт заканчваўся велічным кантам-гімнам з “Полацкага спытка” ў апрацоўцы Вячаслава Кузняцова. І быццам перакідваўся масток з беларускага мінулага, дзе было

шмат слаўных музыкаў, у будучыню. Дарэчы, пачынаўся канцэрт незвычайна: з 100-секунднага фільма “Канцэрт для мамы” рэжысёра Ягора Бякава, студэнта Беларускай акадэміі мастацтваў — ён стаў уладальнікам галоўнага прызга на сёлетнім, 9-м Міжнародным фестывалі стосекундных фільмаў у Іране. Гэта сюжэт пра хлопчыка ў акуларах, які ў вялікай зале грае для публікі, зрывае шквал апладысменты. І атрымліваецца ў яго ўсё выдатна таму, што ён грае найперш — для сваёй працаўніцы-мамы.

ТВОРЧАСЦЬ

Добрыя лялькі

Беларусы Томска цікава расказвалі пра традыцыі продкаў

Магчыма, не ўсе ведаюць: 16 лістапада з 2010 года прынята лічыць Днём беларускай лялькі. Беларусы Томска такую ініцыятыву падтрымалі. У гэты дзень у Дзіцяча-юнацкай бібліятэцы горада творчая група Нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў у Томскай вобласці правяла імпрэзу “У гасцях у беларускай лялькі”. Ладзілася выстава саламяных ды ільняных лялек, а таксама зробленых з тканіны. Прайшла прэзентацыя “Беларуская лялька”: дзея была сюжэтная, з песнямі ды забаўнай гульніёй. Быў і майстар-клас па вырабе беларускай лялькі-абярэга.

Нам хацелася перадаць характар і аблічча менавіта лялькі беларускай. Паказаць яе рысы, якія заўсёды “збіраюць” у сабе многія народныя традыцыі, вераванні. І таму, дарэчы, з густам і веданнем справы змайстраваная лялька — гэта “візітная картка” беларускай нацыі. Некалькі гадзін дзеці з бацькамі слухалі аповеды пра гісторыю беларускай лялькі, пра тое, што значылі ў жыцці нашых продкаў лялькі-абярэгі. І нават змаглі некаторыя з іх патрымаць у руках. А майстар-клас па вырабе лялькі Спірыдона-Сонцаварота правяла майстар Любоў Пушка-

Любоў Пушкарова і яе лялька

рова: цікава, з добрымі эмоцыямі. Нашы лялькі “пайшлі дадому” разам з дзецьмі. Падаравалі мы ляльку і для бібліятэчнага музея нацыянальнай лялькі. Урачыстасць увайшла ў плынь свята.

Усе імпрэзы беларускай суполкі ў Томску маюць адукацыйна-пазнавальны характар. Адна са старэйшых сяброў аўтаноміі журналістка Людміла Сярдзюк сабрала цікавыя матэрыялы па “лялечнай” тэме, карысталася і навуковай літаратурай, таму займаўся вяла свята. Дапамагалі ёй дзяўчаты з гурта “Мядуніца”, якім кіруе Алена Капылова. Сама ж спадарыня Алена, трымаючы ляльку-куватку, прыгожа спявала дзіцячую калыханку.

Беларускія лялькі падарожнічалі па навуальных установах горада. А мы ізноў расказвалі юным жыхарам Томска пра нашу Бацькаўшчыну, у якой шануюць родныя карані, народныя традыцыі.

Любоў Адашкевіч, старшыня Нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў у Томскай вобласці

СУПОЛЬНАСЦЬ

Верацяно карысных спраў

Кацярына Мядзведская

Новая суполка літоўцаў “Віціс” (у перакладзе: верацяно) узнікла з год таму, ды паспела гучна заявіць пра сябе

Нядаўна сябры суполкі ладзілі канцэрт у Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур. Сярод гасцей былі пасол Літвы ў Беларусі Эвалдас Ігнавічус, саветнік па культуры пасольства Ірэна Усайтэ, рэдактар дзіцячай газеты “Зорька” Людміла Грамовіч ды іншыя. Са сцэны гучалі песні, прычым і па-літоўску, і па-беларуску. Дзеці і дарослыя чыталі вершы, прысвечаныя Літве. А таленавітая сям’я Мусвідасаў увогуле амаль у поўным складзе была на сцэне. Саліст Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга Руслан Мусвідас разам з сынам Янам спявалі, яго бацька граў на баяне старадаўня літоўскай прыпеўкі, а жонка Вераніка, паэтэса і тэлеведучая, вяла канцэрт.

У зале ж панавала атмасфера ўтульнасці, сямейнай цеплыні. “У канцэрте ўдзельнічалі прадстаўнікі розных пакаленняў: як сталага ўзросту, так і іх дзеці, унукі, — дзяліўся назіраннямі пасля канцэрта пасол Літвы. — І гэта радуе, бо відавочна: існуе пераемнасць пакаленняў. Значыць, літоўскі дух перадаецца ад сэрца да сэрца. А тое, што такія імпрэзы праходзяць у Мінску, абагачае і беларускую культуру”.

У суполцы “Віціс” шмат моладзі

Эвалдас Ігнавічус паведаміў, што прадстаўнікі пасольства імкнуцца падтрымліваць суайчыннікаў. А іх у Беларусі — больш за пяць тысяч. Грамадскія суполкі актыўна дзейнічаюць на прымежжы, у Пелясе і Рымдзюнах (там ёсць літоўскія школы), у Гродне і Лідзе. Дыпламаты наведваюць там свята, імпрэзы, далучаюць беларускіх літоўцаў да тых дзеяў, што самі праводзяць. У наступным годзе будзе адзначана 25-годдзе незалежнасці Літвы, і пасольства плануе карагод святачных падзей паяднаць усіх літоўцаў Беларусі. Будзе літоўцамі адзначана і 250-годдзе кампазітара, грамадскага дзеяча Міхала Клеафаса Агінскага.

Што да самой суполкі “Віціс”, то

ВЕСТКІ

Эфектнае завяршэнне вечара

Уручэнне Нацыянальных тэатральных прэмій урачыста прайшло на сцэне Купалаўскага тэатра

Уладальнікі ўзнагарод трэцяга рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва “Нацыянальная тэатральная прэмія” названы вечарам 30 лістапада на цырымоніі ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы. На лаўры прэтэндаваў 21 спектакль, у тым ліку 11 паставак тэатра драмы, 6 — тэатра лялек і 4 — музычнага тэатра.

Хто і ў якіх намінацыях прызнаны лепшым — пра тое напісалі розныя беларускія СМІ. Эфектным завяршэннем вечара стала аб’яўленне ўладальніка ўзнагароды “За ўклад у развіццё тэатральнага мастацтва”. На сцэну Купалаўскага тэатра выехаў... аўтамабіль “Шэўрале дэ Люкс” 1937 года — той самы, які належаў Янку Купалу. З яго выйшла народная артыстка Беларусі Наталля Гайда, якой намеснік прэм’ер-міністра Беларусі Анатоль Тозік уручыў узнагароду.

Упершыню Нацыянальныя тэатральныя прэміі ўручалі ў 2011 годзе. Арганізатарамі конкурсу выступаюць Міністэрства культуры Беларусі і Мінгарвыканкам.

яе сябры з задавальненнем адгукнуцца на ўсякую ініцыятыву. “Мы на тое і аб’ядналіся, каб разам былі людзі, блізкія па поглядах, менталітэце, — гаворыць старшыня Альфрыдас Кершыс. — У суполцы лягчэй раскрываць таленты, ладзіць імпрэзы, шануючы літоўскія традыцыі, гісторыю”. У актыве суполкі чалавек 50-60, у асноўным людзі маладыя і сярэдняга ўзросту, шмат дзяцей і студэнтаў. І кожны з сяброў арганізацыі адказвае за пэўную сферу дзейнасці. Так, Мілда Ракецкене падтрымлівае сувязь з каталіцкай царквой: у Чырвоным касцёле кожную нядзелю праходзіць служба на літоўскай мове. Крысціна Дзексільтэ адказвае за працу з моладдзю, Маргарыта Карачун — за спартыўныя мерапрыемствы. Дачка Альфрыдаса, 11-гадовага Ганна, — юнкор газеты “Зорька”, ладзіць праекты са СМІ. Нядаўна ў газеце апублікавана культурна-пазнавальная віктарыя, пытанні для якой складала гэтая дзяўчынка.

Пры пасольстве Літвы ў Мінску адкрыты лінгвістычныя курсы для дзяцей. З верасня, дарэчы, вывучаць літоўскую мову могуць і дарослыя: у школе пры Педуніверсітэце імя Максіма Танка. У планах суполкі “Віціс” — стварэнне вакальнага гурта. Жадаючых у ім удзельнічаць шмат, ёсць і выкладчык спеваў. Па словах Альфрыдаса, яго сябрам хочацца падрыхтаваць моцную праграму і трапіць на Фестываль нацыянальных культур у Гродне.